

RIKTLINJER FÖR HANDLÄGGNING OCH DOKUMENTATION

– VUXNA MED MISSBRUK OCH BEROENDEPROBLEMATIK ENLIGT LVM (1988:870)

ARVIDSJAURS KOMMUN

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställd/upprättad	Beslutsinstans
Styrande dokument	Riktlinjer	Sn § 38 2022-05-23	Socialnämnden
Dokumentansvarig		Giltig till	
Socialnämnden		Tills vidare	
Dokumentinformation	Dnr 141/2022		

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Innehåll

INLEDNING.....	3
Syfte med riktlinjerna.....	3
Målgrupp.....	3
Missbruk enligt Socialstyrelsen.....	3
Lagstiftning.....	3
Socialtjänstlagen.....	4
LAGEN OM VÅRD AV MISSBRUKARE- (LVM) 1998:887	4
Sekretess och sekretessbrytande bestämmelser	4
Generalindikation och specialindikation.....	5
Fortgående missbruk.....	5
Specialindikationerna	5
LVM, LVU eller LPT.....	6
Syfte med vård	6
När är socialtjänstlagens möjligheter uttömda.....	6
Anmälningsskyldighet och uppgiftsskyldighet.....	6
UTREDNING 7§LVM.....	7
Läkarintyg 9 § LVM.....	7
Polishandräckning 45 § LVM	7
Ansökan om plats i LVM-hem.....	7
Avsluta utredningen	8
Ansökan 11 § LVM.....	8
OMDELBART OMHÄNDERTAGANDE ENLIGT 13 § LVM.....	8
Underställning och verkställighet av beslut enligt 13 § LVM.....	9
Upphörande av beslut enligt 13 § LVM.....	9
Tidsfrister vid omedelbart omhändertagande.....	9
Delegering av beslut.....	10
DEN RÄTSLIGA PROCESSEN	10
Den muntliga förhandlingen.....	10
Överklagan till kammarrätt, högsta förvaltningsdomstol.....	11
VÅRDENS VERKSTÄLLIGHET OCH GENOMFÖRANDE	11
Vårdtid.....	11
Socialnämndens ansvar efter vårdtidens slut.....	12
SiS skyldighet att följa upp vården.....	12
Åtalsprövning.....	12
Överlämnande till särskild vård.....	12
Referenser.....	12

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

INLEDNING

Dessa riktlinjer innehåller anvisningar för utredning, dokumentation, genomförande och uppföljning av insatser enligt socialtjänstlagen och LVM till vuxna med missbruk/beroendeproblematik. Dokumentet utgår huvudsakligen från socialtjänstlagen, LVM, offentlighets- och sekretesslagen, förvaltningslagen och annan relevant lagstiftning som berör missbruksområdet. Socialstyrelsens föreskrifter som är tvingande har arbetats in i detta dokument, liksom Socialstyrelsens allmänna råd. Andra viktiga utgångspunkter är Socialstyrelsens handbok för LVM, Socialstyrelsens handbok för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten och Socialstyrelsens nationella Riktlinjer för missbruks- och beroendevård. Kommunen har det yttersta ansvaret för att personer med fortgående missbruk får den hjälp och den vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. Kommunens yttersta ansvar omfattar däremot inte de insatser som ligger inom andra huvudmäns ansvarsområden.

Syfte med riktlinjerna

Syftet med riktlinjerna är rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från kommunens socialtjänst. Riktlinjerna ska ge handläggare stöd och vägledning i arbetet och utgår från socialtjänstlagen, LVM, offentlighets- och sekretesslagen, förvaltningslagen och annan relevant lagstiftning som berör missbruksområdet. Dokumentet innehåller avsnitt om utredning och myndighetsutövning, dokumentation och uppföljning, anvisningar för handläggning av insatser enl LVM.

Målgrupp

Målgruppen för dessa riktlinjer är:

Personer med missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel.

Som vuxna räknas personer som fyllt 18 år. När det gäller unga vuxna i åldrarna 18 till 20 år som har ett fortgående missbruk, kan de efter socialtjänstens utredning bli föremål för insatser enligt såväl socialtjänstlagen, som lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Insatser enligt LVU kan pågå fram tills den unge fyller 21 år.

Dessa riktlinjer behandlar endast utredning och insatser enligt LVM för vuxna från 20 år. Unga vuxna 18-20 år hänvisas till Riktlinjer LVU – Lagen om vård av unga.

Missbruk enligt Socialstyrelsen

Med missbruk avses enligt Socialstyrelsen, missbruk av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel.

Lagstiftning

Kommunens arbete med vuxna med missbruksproblematik regleras i socialtjänstlagen, kompletterad med tvångslagstiftning, lagen om vård av missbrukare i vissa fall, (LVM). Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), kan även omfatta personer som till följd av missbruk har ett stort funktionshinder och omfattande hjälpbehov.

Insatser enligt LVU kan för unga vuxna med missbruksproblem pågå fram tills de fyller 21 år.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag med en kombination av skyldighets- och rättighetsregler. Lagens övergripande syfte är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Enligt 3 kap 7 § ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel.

Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns.

Enligt 5 kap 9 § ska socialnämnden aktivt sörja för att missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden ska i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs.

Enligt 5 kap 1 § ska socialnämnden aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopingmedel.

LAGEN OM VÅRD AV MISSBRUKARE- (LVM) 1998:887

Vård inom socialtjänsten ska alltid i första hand ges i samförstånd med den enskilde enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen, men under vissa förutsättningar, som finns reglerade i LVM, ska den enskilde beredas vård oberoende av hans/ hennes samtycke. Syftet med vård enligt LVM är att motivera den enskilde till att frivilligt medverka till fortsatt behandling och till att ta emot stöd för att komma ifrån missbruket. Det innebär både ett kortsiktigt mål, att motivera till frivillig vård och ett långsiktigt mål, att komma ifrån missbruket. Ett annat viktigt mål som anges i lagens förarbeten är att bryta en destruktiv utveckling.

Sekretess och sekretessbrytande bestämmelser

Enligt 26 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskildas personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. För hälso- och sjukvården finns motsvarande bestämmelse.

Enligt 26 kap 9 § i offentlighets- och sekretesslagen kan uppgifter om en enskild eller någon närstående till honom/henne lämnas mellan myndigheter inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och han /hon:

1. inte har fyllt 18 år,
2. fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller
3. vårdas med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT) eller lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV). Samma gäller för uppgifter om en gravid kvinna eller närstående till henne om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Generalindikation och specialindikation

Enligt 2 § LVM ska vård inom socialtjänsten ges en missbrukare i samförstånd med honom själv enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen. Under vissa förutsättningar som är angivna i LVM ska vård trots detta beredas missbrukaren oberoende av hans eller hennes eget samtycke.

För att vård med stöd av LVM ska komma till stånd måste såväl generalindikationen som någon av specialindikationerna i 4 § LVM vara tillämpliga.

Generalindikationen innebär att missbrukaren:

- 1) till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk.
- 2) att vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen eller på annat sätt och att:

Specialindikationer

- 3) han eller hon till följd av missbruket:
 - a. utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara (hälsoindikation)
 - b. löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv (social indikation), eller
 - c. kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon annan (våldsindikation).

Fortgående missbruk

Med fortgående alkoholmissbruk menas att missbruket ska ha en viss varaktighet. Det får inte röra sig om en tillfällig överkonsumtion, även om den i något fall skulle kunna medföra en sådan hälsorisk som kan inrymmas i specialindikationen. (prop. 1987/88:147, s.44). Periodvis återkommande missbruk kan omfattas av lagen.

Med missbruk av narkotika avses allt icke-ordinerat bruk av narkotika. I princip är allt injektionsmissbruk samt dagligt eller så gott som dagligt missbruk, oberoende av intagningsätt och medel, att betrakta som fortgående missbruk (prop. 1981/82:8, s.75).

Bedömningen av vad som är missbruk är strängare när det gäller ungdomar.

Med missbruk av flyktiga lösningsmedel menas inandning av flyktiga lösningsmedel i syfte att berusa sig. Missbruk av dessa preparat är förenade med allvarliga risker och kan medföra både omedelbara fysiska skador som t.ex. hjärtstillestånd och andningssvårigheter och omfattande sociala skador. Risken för överdosering med medvetlöshet som följd är stor. Ett fortgående missbruk av flyktiga lösningsmedel föreligger vid ett dagligt eller annars regelbundet återkommande missbruk (SOU 2004:3, s. 135).

Specialindikationerna

Hälsoindikationen: Missbrukaren behöver inte ha ådragit sig somatiska eller psykiska komplikationer för att den medicinska specialindikationen ska gälla. Den medicinska specialindikationen avser inte heller endast direkt alkohol- eller drogrelaterade komplikationer. Däremot måste det finnas en klart påvisbar risk för den fysiska och /eller psykiska hälsan vid allvarligt missbruk.

Sociala specialindikationen: Avser främst unga missbrukare som genom kriminalitet, prostitution eller annat destruktivt leverne riskerar att slås ut från ordnade levnadsförhållanden.

Våldsindikationen: Avser dels suicidrisk och dels risk för att närstående skadas. Som närstående räknas make/maka, varaktigt sammanboende, barn, föräldrar och syskon. De närstående behöver inte ha gemensam bostad med missbrukaren för att våldsindikationen ska kunna tillämpas. Även den som har gemensamma barn med missbrukaren räknas som närstående oavsett om han eller hon är eller har varit sammanboende med missbrukaren.

Däremot kan våldsindikationen inte användas för missbrukare som bedöms vara farliga för grannar, vänner eller omgivningen i allmänhet.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

LVM, LVU eller LPT

Det finns inte någon åldersgräns vid tillämpningen av LVM och lagen tillämpas i praktiken huvudsakligen för missbrukare över 20 år. Om missbrukarens vårdbehov kan tillgodoses med stöd av lagen vård av unga (LVU) har denna lag, *företräde* före LVM. LVU bör användas för unga vuxna mellan 18 och 20 år då LVU i alla förarbeten och riktlinjer bedöms vara mest lämplig för att tillgodose unga vuxnas vårdbehov.

Om tvångsåtgärder gällande en person under 20 år blir aktuellt, skall detta handläggas hos *Barn/Unga enligt LVU-lagstiftning*.

På samma sätt har lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT) företräde före LVM beträffande psykiskt sjuka missbrukare.

Syfte med vård

Vården har enligt 3 § LVM som syfte att genom behövliga insatser motivera missbrukaren så att han eller hon frivilligt kan medverka till fortsatt behandling och ta emot stöd för att komma ifrån missbruket. Detta innebär att behandlingsinsatser ska påbörjas under LVM-vistelsen med avsikt att motivera missbrukaren till fortsatt behandling på frivillig väg.

Förutom behandlingsinsatser mot själva missbruket kan insatserna även omfatta t.ex. bostad och arbete/sysselsättning. I lagens förarbeten anges att ett viktigt mål är att bryta en destruktiv utveckling och att vården ska ses som inledning till en behandling som kan leda till frihet från missbruk och en förbättrad livsstil i övrigt.

När är socialtjänstlagens möjligheter uttömda

En förutsättning för vård enligt LVM är att möjligheterna att tillgodose missbrukarens behov av vård i frivillig form är uttömda eller har funnits vara otillräckliga.

Ett samtycke till frivillig vård undanröjer inte automatiskt behovet av LVM-vård. Socialtjänsten är skyldig att självständigt pröva om samtycket till frivillig vård kan bedömas tillförlitligt. Det kan finnas anledning att tillämpa LVM-vård även när samtycke till frivillig vård föreligger, t.ex. när missbrukaren vid upprepade tillfällen avbrutit frivillig vård oplanerat och i förtid för att snabbt återfalla i missbruk.

Alla möjligheter till frivillig vård behöver inte ha prövats i praktiken, men missbrukaren måste ha fått erbjudande om och varit med om att diskutera vårdformer som har bedömts passa honom eller henne, innan det kan slås fast att han eller hon är omotiverad för frivillig vård eller att frivilliga insatser bedöms otillräckliga.

Anmälningsskyldighet och uppgiftsskyldighet

De myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare har enligt 6 § LVM skyldighet att genast anmäla till socialnämnden, om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM.

Anmälningsskyldigheten omfattar statliga och kommunala myndigheter såsom frivårdsmyndighet, polis, försäkringskassa samt läkare i offentlig och privat tjänst, under förutsättning att missbrukaren inte kan erbjudas tillfredställande vård genom läkarens egen försorg eller i övrigt inom hälso- och sjukvården. Läkarens anmälningsskyldighet gäller även i de fall då läkaren i sin verksamhet kommer i kontakt med en missbrukare som kan antas vara i behov av omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Enligt 7 § LVM är de myndigheter som omfattas av anmälningsplikten skyldiga att lämna till socialtjänsten alla uppgifter som kan vara av betydelse för en utredning. Denna skyldighet gäller inte myndigheter inom hälso- och sjukvården, om läkaren anser att vårdmöjligheterna inom sjukvården är tillräckliga. Om vårdmöjligheterna inte är tillräckliga, är läkaren skyldig att genast göra LVM-anmälan till socialtjänsten och skyldig att lämna uppgifter angående den som antas vara i behov av vård enligt LVM om socialtjänsten begär det.

UTREDNING 7§LVM

Socialtjänstens utredningsskyldighet regleras i 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (Socialtjänstlagen) och 7 § LVM.

Enligt 11 kap. 1 § Socialtjänstlagen, är socialtjänsten skyldig att utan dröjsmål inleda utredning om nämnden har fått kännedom om något som kan föranleda åtgärd enligt Socialtjänstlagen. Åtgärder från nämnden kan vara påkallade oavsett om LVM kan vara tillämplig eller inte. Om det inte finns förutsättningar för att inleda utredning enligt 7 § LVM får utredning endast inledas med stöd av 11 kap. 1 § Socialtjänstlagen, vilket innebär att åtgärder utan samtycke inte får vidtas.

Enligt 7 § LVM ska socialtjänsten inleda utredning när den genom anmälan eller på annat sätt fått kännedom om att det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård. Nämnden måste därför ta ställning till om det kan föreligga skäl för tvångsvård eller inte.

Om det vid en förhandsbedömning framkommer att det inte föreligger förutsättningar för tvångsvård enligt 4 § LVM, får inte utredning inledas mot den enskildes vilja.

Missbrukaren ska om möjligt informeras när en utredning enligt 7 § LVM inleds. En utredning av detta slag ska handläggas skyndsamt (37 § LVM).

Läkarintyg 9 § LVM

Efter det att utredningen inletts ska socialnämnden fatta beslut om läkarundersökning och utse en läkare som ska stå för undersökningen. En remiss/begäran med kort bakgrund till utredningen bör sändas till anvisad läkare. Läkarintyget ska ange missbrukarens aktuella hälsotillstånd samt en bedömning av missbrukarens allmänna behov av vård. Det är inte läkarens uppgift att ta ställning till om det finns förutsättningar för vård enligt LVM eller inte. Läkarintyget har värde som bevismaterial i förvaltningsrättens förhandling och ska anskaffas i normalfallet.

Socialnämnden kan avstå från att låta genomföra läkarundersökning om det är uppenbart onödigt, t.ex. om missbrukarens hälsotillstånd klart framgår av en utförlig anmälan från läkare.

I LVM § 37 anges att mål och ärenden enligt LVM ska handläggas skyndsamt. Förvaltningsrätten kan i särskilda fall själv besluta om läkarundersökning.

Polishandräckning 45 § LVM

Om missbrukaren vägrar att medverka till läkarundersökning kan socialnämnden med stöd av 45 § punkt 1 LVM begära polishandräckning till läkarundersökning.

Ansökan om plats i LVM-hem

Staten är huvudman för LVM-hemmen. Statens institutionsstyrelse (SiS) är enligt 6 kap. 3 § Socialtjänstlagen, central förvaltningsmyndighet för dessa hem. SiS ansvarar för planering, ledning, drift och tillsyn över institutionerna samt anvisning av plats till dessa. SiS ska i samråd med socialnämnden och institutionen tillgodose den enskildes behov av vård och behandling.

Inom SiS finns en planeringsgrupp med uppgift att hitta en lämplig institutionsplats för den enskilde missbrukaren. När utredningen inletts ska kontakt med placeringshandläggaren på SiS etableras. Ansökan om plats på LVM-institution görs på speciell blankett via e-tjänst. Till platsansökan bifogas ansökan till förvaltningsrätt, utredning samt läkarintyg.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Avsluta utredningen

Alla utredningar som påbörjas med stöd av 7 § LVM leder inte till ansökan om vård. Utredningen kan exempelvis avslutas med hänvisning till att missbrukarens vårdbehov kan tillgodoses på frivillig väg enligt Socialtjänstlagen eller enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) eller p.g.a. att det inte går att styrka indikationerna i 4 § LVM eller p.g.a. att personen inte har kunnat påträffas, har flyttat utomlands eller har avlidit. En utredning kan också avslutas med hänvisning till att personen vårdas med stöd av LPT eller avtjänar fängelsestraff.

Skälen till att utredningen avslutas ska dokumenteras och personen ska informeras om beslutet.

Ansökan 11 § LVM

Om socialnämnden efter genomförd utredning anser att det finns skäl till att missbrukaren ska beredas tvångsvård ska socialnämnden ansöka hos förvaltningsrätten om sådan vård.

Missbrukaren ska informeras om rätten att enligt 11 kap. 9 § Socialtjänstlagen, få företräde inför nämnden.

Innan ärendet avgörs ska missbrukaren också enligt 17 § förvaltningslagen (FL) ha delgivits utredningen och beretts tillfälle att yttra sig över den.

I ansökan ska socialnämnd ange de grunder, generalindikation och den eller de specialindikationer som åberopas till stöd för ansökan. Till ansökan bifogas den eventuella anmälan som ligger till grund för utredningen, socialnämndens utredning inklusive vårdplan, uppgift om eventuell kompletterande muntlig bevisning, ett läkarintyg gällande missbrukarens aktuella hälsotillstånd, utdrag ur nämndens protokoll samt i förekommande fall fullmakt för den som företräder nämnden som ombud vid den muntliga förhandlingen i domstol. Om den som företräder nämnden i rätten ska ha möjlighet att återkalla ansökan krävs en fullmakt från nämnden.

För att ett beslut om LVM-vård ska kunna verkställas innan det vunnit laga kraft måste förvaltningsrätten särskilt förordna om att beslutet ska gälla omedelbart. Socialnämnden måste därför i sin ansökan ange behovet av omedelbar verkställighet.

Ansökan om vård enligt 11 § LVM kan återkallas av nämndens utskott eller motsvarande. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

OMEDELBART OMHÄNDERTAGANDE ENLIGT 13 § LVM

I akuta situationer får socialnämnd med stöd av 13 § LVM fatta beslut om omedelbart omhändertagande av en missbrukare. Även förvaltningsrätten kan, efter nämndens ansökan om vård, besluta om omedelbart omhändertagande. Efter överklagande kan ett sådant beslut även fattas av kammarrätt.

För beslut om omedelbart omhändertagande måste följande förutsättningar föreligga:

1. det är sannolikt att missbrukaren kan beredas vård med stöd av LVM och
2. rättens beslut om vård kan inte avvaktas, på grund av:
 - att han eller hon kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat om han eller hon inte får omedelbar vård eller
 - på grund av att det föreligger en överhängande risk att han eller hon till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Observera att specialindikationen i 4 § p 2 LVM (då missbrukaren löper uppenbar risk att förstöra sitt liv, s.k. social indikation) inte kan utgöra grund för omedelbart omhändertagande.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Vid omedelbart omhändertagande bör läkarundersökning genomföras, bl.a. för att utesluta att personens tillstånd beror på något annat än missbruk. Läkaren bör också kunna ta ställning till om personen är i omedelbart behov av vård enligt LPT eller annan sjukhusvård. Ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM gäller omedelbart (43 § LVM).

Underställning och verkställighet av beslut enligt 13 § LVM

Om socialnämnden har beslutat om omedelbart omhändertagande ska beslutet enligt 15 § LVM utan dröjsmål och senast dagen efter underställas förvaltningsrätten. Detta innebär i normalfallet samma dag och senast dagen efter det att beslutet är fattat. Med dagen efter beslutet avses nästkommande datum.

Om den dag som underställning senast ska ske infaller på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton får underställning ske nästa vardag.

Om socialberedskap har fattat beslut om omedelbart omhändertagande ska socialnämnden underrättas direkt på morgonen första vardagen efter att beslutet fattats. Oavsett om beslutet är verkställt ansvarar socialnämnden för underställning till förvaltningsrätten.

Socialnämnden ska i anslutning till beslut om omedelbart omhändertagande anmäla behov av vårdplats till SiS, som ansvarar för att anvisa plats. Nämnden ansvarar därefter för att verkställa beslutet genom att snarast placera missbrukaren på sjukhus eller LVM-hem. Detta kan ske genom egen försorg eller med begäran om handräckning av polis enligt 45 § p 2 LVM.

Om det är möjligt ska nämnden låta den omedelbart omhändertagne få ta del av handlingarna i ärendet. Han eller hon ska informeras om sin rätt att yttra sig skriftligt till rätten inom en viss angiven tid, att begära muntlig förhandling vid rätten och att få offentligt biträde (16 § LVM). Den omhändertagne ska också informeras om att rätten kan komma att avgöra målet även om det inte lämnas något yttrande. Det ska dokumenteras i personakten om den omhändertagne är kommunicerad eller inte.

Upphörande av beslut enligt 13 § LVM

Ett omhändertagande av beslut enligt 13 § LVM upphör enligt 18 a § LVM att gälla:

- Om underställning till förvaltningsrätten inte inkommit i tid
- Om ansökan om vård inte inkommit till förvaltningsrätten i tid, dvs. inom en vecka från det att rätten beslutat om att omhändertagandet ska bestå
- När rätten avgör frågan om vård
- Om den omhändertagne häktas
- (18 b § LVM) Socialnämnden har befogenhet och skyldighet att upphäva ett beslut om omhändertagande om det inte längre finns skäl för omhändertagandet. Rätten har samma befogenhet att upphäva ett sådant beslut.

Tidsfrister vid omedelbart omhändertagande

Senast fyra dagar från det att beslutet om omedelbart omhändertagande underställts förvaltningsrätten, ska rätten pröva om omhändertagandet ska bestå (17 § LVM). Om beslutet inte är verkställt när det underställs rätten, räknas de fyra dagarna från verkställighetsdagen.

Förvaltningsrätten kan förlänga tiden till en vecka, om det på grund av någon särskild omständighet är nödvändigt.

Ansökan om tvångsvård ska ha inkommit till förvaltningsrätten inom en vecka från det att rätten meddelat att beslutet om omedelbart omhändertagande ska bestå, i annat fall upphör beslutet automatiskt.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Enligt 38 § LVM gäller följande tidsfrister för förvaltningsrättens prövning:

1. Om socialnämnden har fattat ett beslut om omedelbart omhändertagande, ska rätten ta upp målet till avgörande inom en vecka från den dag då ansökan om tvångsvård kom in.
2. Om socialnämnden fattat beslutet om omedelbart omhändertagande efter det att nämnden har ansökt om vård, ska målet tas upp till avgörande inom en vecka från den dag då underställningen skedde.
3. Om beslutet inte har verkställts när det underställs eller om förvaltningsrätten har fattat beslut om omedelbart omhändertagande med stöd av 13 § tredje stycket LVM, ska målet tas upp till avgörande inom en vecka från den dag då beslutet verkställdes.
4. Förvaltningsrätten får förlänga dessa tider om det behövs ytterligare utredning eller om någon särskild omständighet gör det nödvändigt.

Delegering av beslut

Enligt 10 kap. 4 § SoL kan ansökan om vård enligt 11 § LVM samt beslut om omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM delegeras till sociala utskottet. Kan socialnämndens beslut om omhändertagande inte avvaktas får beslut om omhändertagande fattas av nämndens ordförande eller annan ledamot som nämnden har förordnat. Beslutet ska anmälas på nämndens nästa sammanträde. (13 § 2 st. LVM)

DEN RÄTTSLIGA PROCESSEN

Mål enligt LVM prövas i förvaltningsrätten, som är allmän förvaltningsdomstol närmast under kammarrätten. Förvaltningsdomstolarnas avgöranden ska grundas på vad som framgår av handlingarna och vad som i övrigt framkommer i ärendet.

Förhandlingen ska vara muntlig om det inte är uppenbart obehövt. (39 § LVM). Parterna ska upplysas om rätten till muntlig förhandling och om någon av parterna begär det ska muntlig förhandling hållas.

I ärenden enligt LVM har den enskilde missbrukaren rätt till biträde enligt bestämmelserna i lagen om offentligt biträde (1996:1620). Det innebär att han eller hon kostnadsfritt får biträde av advokat, biträdande jurist vid advokatbyrå eller annan lämplig person. Förvaltningsrätten har att pröva missbrukarens behov av offentligt biträde, oavsett om han eller hon gjort en sådan ansökan hos rätten eller inte.

Den muntliga förhandlingen

Den muntliga förhandlingen i förvaltningsrätten inleds med att socialnämnden redogör för sin ansökan. Detta innebär att nämnden klargör syftet med sin ansökan genom att yrka att förvaltningsrätten ska besluta om vård för den enskilde missbrukaren jml. LVM. Nämnden kan även yrka att beslutet om vård ska gälla omedelbart. Därutöver finns möjlighet att yrka att dom ska meddelas direkt efter förhandlingen i de fall då beslut om omedelbart omhändertagande saknas. Motparten, klienten, får därefter ange om han eller hon medger eller bestrider yrkandet.

Förhandlingen fortsätter med att socialnämnden anger vilka grunder man vill åberopa till stöd för sin talan. Grunderna för nämndens talan kan sägas vara en sammanfattning av den utredning som ansökan om LVM-vård innehåller. Socialnämnden ska här ange vilka indikationer, generalindikation och specialindikation, man anser ska ligga till grund för beslutet om vård.

I den fortsatta förhandlingen ska socialnämnden göra eventuella kompletteringar av utredningen.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Kompletteringarna ska gälla förhållanden och händelser av vikt som uppkommit *efter* att ansökan om vård ingetts. Här kan nämnden dessutom presentera ytterligare skriftlig utredning som tillkommit.

Motparten ges därefter möjlighet att bemöta uppgifter som framkommit i socialnämndens utredning.

Båda parterna bereds slutligen möjlighet att bemöta varandras synpunkter och att ställa frågor till varandra.

Därefter följer eventuell bevisning, vilket t.ex. kan innebära att vittnesförhör hålls.

Socialnämnden och motparten får därefter göra sina slutanföranden (pläderingar). Då bereds parterna tillfälle att redovisa vad som är väsentligt i målet och vad som enligt deras mening blivit bevisat.

Efter avslutad förhandling tar rätten enskild överläggning och meddelar därefter dom, antingen omedelbart eller senast inom fyra veckor. Rätten kan besluta att beslutet om vård ska gälla omedelbart (43 § LVM).

Överklagan till kammarrätt, högsta förvaltningsdomstol

Förvaltningsrättens beslut om omedelbart omhändertagande eller dom om beredande av vård kan överklagas till kammarrätten. Detta ska ske inom tre veckor från att missbrukaren tagit del av beslutet.

Observera att enligt 23 § FL ska överklagande från nämnden ha inkommit till förvaltningsrätten eller kammarrätten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Kammarrättens beslut eller dom kan i sin tur överklagas till Högsta Förvaltningsdomstolen enligt 33 § förvaltningsprocesslagen (FPL). För prövning i Högsta Förvaltningsdomstolen krävs prövningstillstånd.

VÅRDENS VERKSTÄLLIGHET OCH GENOMFÖRANDE

När förvaltningsrätten beslutat att någon ska beredas vård enligt LVM ansvarar socialnämnden för att beslutet verkställs genom att klienten bereds vård i LVM-hem eller enligt 24 § LVM på sjukhus. socialnämnden har möjlighet att begära polishandräckning för att föra klienten till vård. (45 § LVM).

LVM-vården måste verkställas inom fyra veckor från den dag beslutet vunnit laga kraft. I annat fall upphör beslutet att gälla. Beslutet upphör också om missbrukaren, efter det att vården påbörjats, under sammanlagt minst sex månader i följd har vistats utan tillstånd utanför LVM-hemmet eller har varit intagen på häkte eller på kriminalvårdsanstalt. Socialnämnden ska skicka en avskrift av förvaltningsrättens beslut och lagakraftbevis från domstolen till Statens institutionsstyrelse. (20 § socialtjänstförordningen). Vid omedelbart omhändertagande behövs inget lagakraftbevis.

Vårdtid

Tvångsvården ska upphöra så snart syftet med vården uppnåtts och senast när vården har pågått i sex månader. Vårdtiden räknas från den dag då missbrukaren inställer sig vid LVM-hemmet eller vid sjukhus och inkluderar inte den tid som missbrukaren är avviken från LVM-hemmet eller intagen i häkte eller i kriminalvårdsanstalt, under förutsättning att den tiden inte uppgår till sammanlagt minst sex månader i följd. I så fall upphör beslutet att gälla.

Riktlinjer för handläggning av LVM-ärenden -Vuxna med missbruk och beroendeproblematik

Fastställd av socialnämnden 2022-05-23 § 38.

Socialnämndens ansvar efter vårdtidens slut

Vård enligt LVM ska syfta till att genom behövliga insatser motivera klienten så att han eller hon frivilligt kan medverka till fortsatt behandling och ta emot stöd för att komma ifrån missbruket. Detta innebär att vården ska ses som en länk i en längre vårdkedja där socialnämnden efter vårdtidens slut har ett fortsatt ansvar för att aktivt stödja klienten i sin fortsatta rehabilitering. I 30 § LVM uttrycks detta som:

”Socialnämnden ska aktivt verka för att den enskilde får bostad, arbete eller utbildning samt se till att han eller hon får personligt stöd eller behandling för att varaktigt komma ifrån sitt missbruk”.

SiS skyldighet att följa upp vården

SiS skyldighet att följa upp verksamheten regleras i 30 a § 1 st. LVM. Uppföljningen omfattar såväl vårdtiden som tiden efter avslutad vård. För att kunna följa upp vården för sina klienter enligt 1 st. har SiS befogenhet att inhämta sekretessbelagda uppgifter om klienterna från socialnämnden, både under och efter vårdtidens slut (30 a § 2 st.). Detta innebär inte att hela akter eller journaler ska lämnas till SiS, utan endast de uppgifter som SiS behöver för att kunna genomföra uppföljningen.

Åtalsprövning

I 46 § LVM anges att om någon som har beretts vård enligt LVM är misstänkt för brott, för vilket inte föreskrivs strängare straff än fängelse i ett år och som hör under allmänt åtal och brottet har begåtts innan vården påbörjades eller under vårdtiden, ska åklagaren pröva om åtal bör väckas. Om det inte är obehövligt ska SiS eller, om vården har upphört, socialnämnden höras.

Överlämnande till särskild vård

Om en missbrukare har begått brott och samtidigt blir föremål för vård enligt LVM kan rätten överlåta åt socialnämnden eller, i fråga om den som redan är intagen i ett hem där sådan vård meddelas, åt den som förestår hemmet att anordna om behövlig vård. Innan rätten beslutar om överlämnande ska socialnämnden eller den som förestår hemmet höras. (31 kap. 2 § 1 st. brottsbalken) Är för brottet stadgat strängare straff än fängelse i ett år får överlämnande enligt 1 st. ske endast om det föreligger särskilda skäl (31 kap. 2 § 2 st. brottsbalken).

Referenser

Lagen om vård av missbrukare - (LVM) 1998:887

Socialtjänstlagen – SoL (2001:453)

Offentlighets- och sekretesslagen – OSL (2009:400)

Förvaltningslag – FL (2017:900)

SOSFS 2014:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS

Socialstyrelsen (2021) LVM – Handbok för socialtjänsten

Socialstyrelsen (2021) Handläggning och dokumentation – Handbok för socialtjänsten

Socialstyrelsen (2007) Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård